

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΚΑΣΙΝΗΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ

ΕΟΚΑ

Τ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΑΜΑΣΟΣ

εις τον Λοχίαν Χάρντιγκ, οι οποίοι ωδήγησαν την Αστυνομίαν εις τον τόπον του επεισοδίου. Εξ άλλου, δύο διδάσκαλοι, εις Τούρκος και εις Έλλην, διερχόμενοι εκείθεν δι' αυτοκινήτου εσταμάτησαν και παρέλαβον την γυναίκα, την οποίαν απεμάκρυναν εκ του δυσαρέστου εκείνου θεάματος και την μετέφεραν εις τον αστυνομικόν σταθμόν, όπου ελήφθη παρ' αυτής κατάθεσις και ακολούθως μετεκομίσθη εις το Νοσοκομείον. Επιθυμώ να επαινέσω τα τρία αυτά πρόσωπα, τα δύο εκ των οποίων δέον να σημειωθή ότι είναι Έλληνες».

Εφ. Ελευθερία, 22.11.1957

ΠΕΡΙΚΥΚΛΩΝΕΤΑΙ Η ΦΙΛΙΑ

Μετά την εκτέλεση του Τούρκου αξιωματικού Μπεγιάζ, μεγάλες δυνάμεις από Άγγλους στρατιώτες περικύκλωσαν το χωριό Φιλιά και προέβησαν σε εξονυχιστικές έρευνες, ανακρίσεις και συλλήψεις. Ευτυχώς, οι αγωνιστές ειδοποιήθησαν από το Λοχία της Αστυνομίας, Μηνά Ταπάκη, μέλος της ΕΟΚΑ, ότι οι Άγγλοι σκόπευαν να επιβάλουν κατ' οίκον περιορισμό στη Φιλιά και την εγκατέλειψαν.

Μεταξύ των συλληφθέντων και ο Παναγιώτης Παναγιώτου-Κιαγιάς, μέλος της ΕΟΚΑ. Η εφημ. «Ο Φιλελεύθερος» στις 16.11.1957 σημειώνει:

«ΙΣΧΥΡΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΠΕΜΟΝΩΣΑΝ ΚΑΙ ΗΡΕΥΝΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΞΟΝΥΧΙΣΤΙΚΩΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΦΙΛΙΑ

Τρεις εκ των κατοίκων μετεφέρθησαν εις Λεύκαν, οπόθεν απελύθησαν μετά πολύωρον ανάκρισιν. – Ο Διοικητής Λεύκας επεσκέφθη το χωριον και εξήτησε πληροφορίας περί των προκληθεισών εκ των ερευνών ζημιών.

ΑΝΤΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΝ ΖΗΤΟΥΜΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ,
ΕΔΗΛΩΣΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ ΛΕΥΚΑΣ
ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΟΥΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Από των πρώτων πρωινών ωρών της χθες μέχρι της 3ης απογευματινής ώρας, ισχυραί δυνάμεις ασφαλείας, υπολογιζόμεναι εις πέραν των 600 ανδρών, απέκλεισαν το χωρίον Φιλιά του διαμερίσματος Μόρφου, κείμενον βορειοδυτικώς της Λευκωσίας, υπέβαλον εις σωματικήν έρευναν και ανάκρισιν άπαντας τους άνω των 12 ετών άρρενας κατοίκους και ηρεύνησαν εξονυχιστικώς όλας τας οικίας και καταστήματα του χωριού. Τρεις άρρενες κάτοικοι συνελήφθησαν και μετεφέρθησαν εις τον αστυνομικόν σταθμόν Λεύκας, όπου υπεβλήθησαν εις ανάκρισιν, αφέθησαν δε ελεύθεροι περί την 6ην απογευματινήν ώραν της χθες.

Συντάκτης του «Φιλελευθέρου» ομού μετά του φωτορεπόρτερ της εφημερίδος μας μετέβη εις Φιλιάν, ολίγον μετά την άρσιν του κέρφιου και συνεκέντρωσε τας ακολούθους πληροφορίας περί των ερευνών. Περί την 5ην πρωϊνήν ώραν της χθες, καθ' ον χρόνον οι εργάται συνεκέντρώντο εις την πλατείαν του χωριού δια να επιβιβασθούν αυτοκινήτων, τα οποία θα τους μετέφερον εις Λευκωσίαν δι' εργασίαν, κατέφθασεν Ελληνομαθής Άγγλος αξιωματικός, όστις εξήτησε να του υποδείξουν από που θα ηδύνατο να παραλάβη τας κλείδας του σχολείου. Την αυτήν ώραν οι άρρενες κάτοικοι του χωριού, ηλικίας άνω των 12 ετών, εκαλούντο να συγκεντρωθούν εις την αυλήν του σχολείου, αι δε γυναίκες να παραμείνουν εντός των οικιών των.

Ολίγον αργότερον οι συγκεντρωθέντες εις το σχολείον κάτοικοι, διετάχθησαν και μετέβησαν εις ανοικτόν χώρον παρά τον ναόν του χωριού, ο οποίος απεφράχθη δια συρματοπλεγμάτων. Άπαντες οι εγκλωβισθέντες κάτοικοι υπεβλήθησαν εις σωματικήν έρευναν και έλεγχον των ταυτοτήτων των, ακολούθως δε εις ανάκρισιν. Μερικοί τούτων ηρωτώντο τι εγνώριζον περί δύο κατοίκων του χωριού, τους οποίους – ως εδήλωσεν υπεύθυνος αξιωματικός – καταζητεί η αστυ-

νομία. Εντός του περιφραγμένου χώρου ενεκλείσθη και ο διδάσκαλος Φιλιάς κ. Γεώργιος Λιμπουρίδης, όστις απουσίαζεν εκ του χωριού, αφίκετο δε εκεί περί την 7ην πρωΐνήν. Ενεκλείσθη επίσης και υπεβλήθη εις ανάκρισιν και ο εκ του γειτονικού χωριού Μάσσαρι Βασίλης Χατζηχριστοδούλου, όστις μετέβη εις περιοχήν παρά την Φιλιάν δια να καλλιεργήσει αγρόν. Αρκετήν θυμηδίαν προεκάλεσεν ο εγκλεισμός εντός του αυτού χώρου και ενός όνου, ανήκοντος εις τον κ. Χατζηχριστοδούλου.

ΑΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΟΙ ΥΠΟ ΡΑΓΔΑΙΑΝ ΒΡΟΧΗΝ

Περί την 11.30 π.μ. ήρχισε να πίπτη ραγδαία βροχή, οι εγκλωβισθέντες δε εντός του παρά τον ναόν χώρου ήσαν εκτεθειμένοι εις αυτήν επί 30 λεπτά. Κατόπιν επανειλημμένων παραστάσεων των κατοίκων επετράπη εις αυτούς να εισέλθουν εντός του ναού, δια να προστατευθούν από την βροχήν. Εν τω μεταξύ η ανάκρισις των κατοίκων εσυνεχίζετο τα γραφεία δε των ανακριτών μετεφέρθησαν εντός του γυναικωνίτου!

ΟΙ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ

Εκ των ανακριθέντων συνελήφθησαν τρεις, οι Κωστής Κουμή 50 ετών κρεολώλης, Βάσος Ιωάννου, 20 ετών υδραυλικός και Παναγής Κ. Παναγιώτου, 17 ετών γεωργός. Ούτοι μετεφέρθησαν εις τον αστυνομικόν σταθμόν Λεύκας δι' ανάκρισιν, απελύθησαν δε το απόγευμα. Όταν επέστρεψαν εις Φιλιάν εγένοντο ενθουσιωδώς δεκτοί υφ' όλων των κατοίκων, συγκινητική δε ήτο η στιγμή, καθ' ην ο 17ετής Παναγής Παναγιώτου συνητητήθη μετά της μητρός του, η οποία εκείνην την ώραν μετέβαινεν εις το καφενείον του χωριού δια να μάθη νεώτερα περί των συλληφθέντων.

ΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ

Καθ' ον χρόνον οι άρρενες κάτοικοι ήσαν απομονωμένοι εις τον παρά τον ναόν χώρον, όλαι αι οικίαι και τα καταστήματα του χωρίου ηρεινήθησαν εξονυχιστικώς. Εις μερικάς περιπτώσεις λέγεται, ότι παρεβιάσθησαν θύραι οικιών και καταστημάτων, ως της αποθήκης λιπασμάτων της Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας και ανεσκάφησαν δάπεδα οικιών. Ο αγροφύλαξ του χωρίου κ. Αντώνης Κ. Αντώνη εδήλωσεν, ότι εις εκ των τοίχων της οικίας του ετρουπήθη υπό στρατιωτών δια αιχμηρού οργάνου.

ΗΡΕΥΝΗΘΗ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΝ

Παρουσία του ιερέως της Φιλιάς αιδεσ. Παπακυριάκου Χατζησπίρου ηρεινήθη λεπτομερώς και το παρεκκλήσιον του Προφήτου Ηλία. Εικόνας μετεκινήθησαν από το εικονοστάσιον υπό στρατιωτών, αναφέρεται δε ότι δύο εξ αυτών ερρίφθησαν κατά γης. Οι διενεργήσαντες την έρευναν εις το παρεκκλήσιον στρατιώται επεδίωξαν εις μίαν στιγμήν να ανασκάψουν και την Αγίαν Τράπεζαν, τούτο όμως απεφεύχθη χάρις εις την επέμβασιν του ιερέως της κοινότητος. Ούχ ήττον όλα τα επί της Αγίας Τραπέζης ιερά σκεύη μετεκινήθησαν.

ΠΟΙΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Κάτοικοι της Φιλιάς παρεπονέθησαν ότι Τούρκοι αστυνομικοί, οίτινες μετέσχον των ερεινών, ήναψαν σιγαρέττα εντός του ναού του χωρίου. Εκ του καφενείου του Ιακώβου Μεττή οι στρατιώται συναπεκόμισαν φωτογραφίαν του Διαδόχου της Ελλάδος Κωνσταντίνου. Εξ άλλων δε οικιών παρέλαβαν φωτογραφίας εκτελεσθέντων Κυπρίων. Εκ της οικίας της κ. Ελένης Αποστολίδου κατέσχον ανδρικά ενδυμασία και υποδήματα. Αναφέρεται επίσης ότι αριθμός γυναικών εκλήθησαν υπό στρατιωτών και υπέγραψαν έγγραφον, του οποίου το περιεχόμενον δεν εγνώριζαν, καθ' όσον ήτο γραμμένον Αγγλιστί.

ΑΝΤΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΣ ΖΗΤΟΥΜΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Περί την 4.30 μ.μ. της χθες επεσκέφθη την Φιλιάν ο Διοικητής Λεύκας, όστις επληροφόρησε τους κατοίκους ότι δύνανται να υποβάλουν προς την Κυβέρνησιν τας απαιτήσεις των δια ζημίας, τας οποίας τυχόν υπέστησαν εκ των ερευνών. Εις 70τούτης γέρων εκ Φιλιάς, ο Γεώργιος Χατζηαθανάση, απήντησε προς τον Διοικητήν ως εξής: «Λεν πειράζει αν έγιναν ζημίες. Αντι να μας δώσετε αποζημιώσεις, να μας δώσετε την ελευθερίαν μας, για να είμεθα πάντοτε φίλοι και σύμμαχοι».

ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΝΩ ΖΩΔΙΑ

Μετά από το μήνυμα του λοχία της Αστυνομίας Μηνά Ταπάκη, μέλους της ΕΟΚΑ, ότι ο Αγγλικός στρατός θα έκανε έρευνες στην περιοχή Φιλιάς, οι αγωνιστές μετακινήθηκαν στην Πάνω Ζώδια. Στην Πάνω Ζώδια εκείνοι που φιλοξένησαν καταζητούμενους ήταν οι εξής: Νικόλαος Π. Γιάγκου, Γιαννής Π. Γιάγκου, Χαράλαμπος Π. Γιάγκου, Χαράλαμπος Φιλιππή Παρούτης, Γεώργιος Γιωργούδης και Σόλων Κούσιος. Στις οικίες των Νικολάου και Γιαννή Γιάγκου ως και του Χαράλαμπου Παρούτη υπήρχαν κρησφύγετα. Τα κρησφύγετα αυτά ως και το κρησφύγετο στην οικία του ομαδάρχη της Φιλιάς Πέτρου Χατζηκώστα κατασκεύασε ο Χαράλαμπος Χατζηχριστοδούλου από την Πάνω Ζώδια, ένας λαμπρός αγωνιστής με μεγάλη προσφορά στον αγώνα της ΕΟΚΑ. Αναφορά γίνεται σε άλλο κεφάλαιο.

ΤΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ

Τα εθνικά μνημόσυνα προς τιμήν των ηρώων, είχαν σκοπό να εξυψώσουν το αγωνιστικό φρόνημα του Κυπριακού λαού και κυρίως των νέων. Αυτή είναι η παράδοση μας από την εποχή του Ομήρου και επίσημα από την εποχή του Περικλή, οι Έλληνες να τιμούμε τους πεσόντες στους εθνικούς αγώνες. Μνημείο ιστορικό αποτελεί ο Επι-

ΛΙΘΟΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΦΟΔΙΟΠΟΜΠΗΣ

Στα μέσα Δεκεμβρίου του 1957 στρατιωτικά οχήματα που περνούσαν έξω από το Γυμνάσιο Μόρφου λιθοβολήθηκαν, με αποτέλεσμα να τραυματιστεί ένας λοχίας, να σπάσουν οι υαλοπίνακες των αυτοκινήτων και να υποστούν τα οχήματα αρκετές ζημιές. Την ίδια μέρα λιθοβολήθηκε και το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε ο Διοικητής της Λεύκας Κόλιν Τομ και έσπασε ο μπροστινός ανεμοθώρακας. Οι στρατιώτες κατά την ώρα του λιθοβολισμού έριψαν πυροβολισμούς στον αέρα. Μετά τα επεισόδια, ο Αστυνόμος Μόρφου επισκέφθηκε το Γυμνάσιο και παρακάλεσε τους μαθητές, μέσω των καθηγητών τους, να διαλυθούν, διαφορετικά θα χρησιμοποιούταν βία εναντίον τους.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗ ΦΙΛΙΑ

Πλησίαζαν τα Χριστούγεννα. Το βράδυ της μεγάλης γιορτής πήγα στο ιερό της εκκλησίας. Ελάχιστοι με είχαν δει. Όμως οι κάτοικοι της Φιλιάς ήταν πολύ εχέμυθοι. Μένουμε στο σπίτι του ομαδάρχη Πέτρου Χατζηκώστα. Η οικογένεια του Πέτρου Χατζηκώστα πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα. Τόσο ο Πέτρος όσο και η σύζυγός του Θεοπίστη, παρ' όλο που είχαν πολλά παιδιά, πάνω από την οικογένεια είχαν τοποθετήσει την πατρίδα. Ευσεβείς και πιστοί χριστιανοί, με πολλή αγάπη για τη Ελλάδα αγωνίστηκαν με κάθε τρόπο για την επιτυχία του αγώνα. Στο σπίτι τους κατασκευάσαμε κρησφύγετο. Ο Πέτρος Χατζηκώστας δεν φιλοξένησε μόνο καταζητούμενους. Ήταν υπεύθυνος για τη φύλαξη του οπλισμού και έλαβε μέρος σε διάφορες πολεμικές ενέργειες κατά του εχθρού.

Η ΕΟΚΑ ΣΤΗ ΦΙΛΙΑ

Μπορώ να πω, χωρίς δισταγμό, ότι το χωριό Φιλιά ήταν το καλύτερο από τα 20 χωριά του Τομέα, όσον αφορά τη συνοχή των κατοίκων που σχεδόν το 99% ήταν εθνικόφρονες και θρησκευόμενοι. Η υποδομή αυτή είχε ως αποτέλεσμα όλοι οι κάτοικοι του χωριού να συμμετάσχουν ομαδικά και με πολλή προθυμία στον Αγώνα και να αναπτύξουν πλούσια δράση. Από τους πρώτους που μυήθηκαν στην ΕΟΚΑ ήταν ο Γεώργιος Χατζηδαμιανού και ο Ιωάννης Αποστολίδης. Ο Γεώργιος Χατζηδαμιανού, ο οποίος ήταν και ο πρώτος ομαδάρχης, είχε πλούσια δράση. Κατεξήγηθη και έδρασε στη συνέχεια ως υποτομεάρχης στον τομέα Ορεινής. Στο σπίτι του διατηρούσε κρησφύγετο και φιλοξένησε πολλούς καταζητούμενους. Ο Ιωάννης Αποστολίδης από τη Γαληνή, παντρεμένος στη Φιλιά, προσέφερε πολλά στον Αγώνα. Η πρώτη ομάδα στο χωριό δεν άργησε να συγκροτηθεί.

Εκλεκτοί αγωνιστές, ο Τρύφωνας Γεωργίου και ο Ανδρέας Πέτρου, συνελήφθησαν, κατόπιν προδοσίας, και καταδικάστηκαν σε πολύχρονη φυλάκιση. Για τους δύο αυτούς αγωνιστές κάνει λόγο ο ομαδάρχης Πέτρος Χατζηκώστας στη δική του Μαρτυρία, την οποίαν παραθέτω παρακάτω. Τους λαμπρούς αυτούς αγωνιστές συνάντησα το Δεκέμβριο του 1958 στις Κεντρικές Φυλακές, μετά τη μετατροπή της ποινής μου σε ισόβια δεσμά. Ήταν από τους λίγους που

γνώριζαν την πραγματική μου ταυτότητα. Παράλληλα με τη δράση των ομάδων κρούσης, πλούσια δράση ανέπτυξαν τόσο τα μέλη της ΠΕΚΑ, όσο και της ΑΝΕ. Στον αγώνα δεν υπέστησαν ούτε οι αγωνιστριες που έδωσαν ομαδικά το παρόν τους.

ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

1. Γεώργιος Χατζηδαμιανού.

Ίδρυσε την πρώτη ομάδα στο χωριό Φιλιά και ανέλαβε ως Ομαδάρχης. Στη συνέχεια καταζητήθηκε από τους Άγγλους και ανέλαβε ως Υποτομεάρχης στον Τομέα Ορεινής. Ανέπτυξε πλούσια δράση.

2. Ιωάννης Αποστολίδης.

Γνωστός στην περιοχή ως Τήλλυρος, γιατί καταγόταν από τη Γαληνή και "Τρίβας", γιατί έμοιαζε στον Αρχηγό Διγενή. Κατά τη διάρκεια του Αγώνα ανέπτυξε πλούσια δράση ως σύνδεσμος και τροφодότης των καταζητουμένων. Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες και προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες στην πατρίδα.

3. Τρύφων Γεωργίου.

Λαμπρός αγωνιστής, από τους πρώτους που μυήθηκαν στον Αγώνα. Συνελήφθη και καταδικάστηκε σε πολύχρονη φυλάκιση. Προσέφερε πολλές υπηρεσίες στην πατρίδα. Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες εναντίον του εχθρού.

4. Ανδρέας Πέτρου.

Από τα πρώτα ιδρυτικά μέλη της ΕΟΚΑ. Συνελήφθη και καταδικάστηκε σε πολύχρονη φυλάκιση. Προσέφερε πολλές υπηρεσίες στην πατρίδα. Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες κατά του εχθρού.

5. Πέτρος Χατζηκώστας.

Μυήθηκε στην ΕΟΚΑ το 1955 και προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην πατρίδα κατά τη διάρκεια του Αγώνα. Διετέλεσε ομαδάρχης και φιλοξένησε στο σπίτι του, όπου διατηρούσε κρησφύγετο, τον τομε-

άρχη της περιοχής και άλλους καταζητούμενους. Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες κατά του εχθρού. Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι ήταν η ψυχή των αγωνιστών του χωριού.

6. Δοΐζος Χατζησάββας.

Μέλος των ομάδων κρούσης. Υπήρξε καταζητούμενος. Συνελήφθη και κρατήθηκε στις Κεντρικές Φυλακές στην πτέρυγα Ειδικών Κρατουμένων. Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες κατά του εχθρού.

7. Κυριάκος Κώστα Αντώνη.

Από τα πιο δραστήρια μέλη της ΕΟΚΑ. Εκτελούσε χρέη συνδέσμου και μετέφερε οπλισμό και καταζητούμενους με το όχημά του. Μετά τη σύλληψη του ομαδάρχη Γ. Χατζηδαμιανού ανέλαβε την ομάδα του χωριού. Φιλοξένησε στο σπίτι του τον τομεάρχη της περιοχής και άλλους καταζητούμενους. Προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην πατρίδα.

8. Παναγιώτης Μαυρίδης.

Μέλος της ομάδας κρούσης. Συνέχισε τη δράση του στη Λευκωσία όπου εγκαταστάθηκε. Ήταν από τα πρώτα μέλη της ΕΟΚΑ στο χωριό.

9. Νικόλας Χατζηγιώστας.

Έλαβε μέρος σε πολεμικές ενέργειες κατά του εχθρού. Συνελήφθη τον Οκτώβριο του 1958 και μεταφέρθηκε στα κρατητήρια Λεύκας, όπου υποβλήθηκε σε φορικά βασανιστήρια. Αφέθηκε ελεύθερος μετά από 19 μέρες. Συνέχισε τη δράση του μέχρι το τέλος του Αγώνα.

10. Κώστας Αλουπός.

Ανήκε στις ομάδες κρούσης και μετέφερε με το αυτοκίνητό του οπλισμό και καταζητούμενους. Διετέλεσε ομαδάρχης από τον Οκτώβριο του 1958 έως το τέλος του Αγώνα. Προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες στην πατρίδα. Υπήρξε από τα στελέχη της ΕΟΚΑ στο χωριό.

ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΚΡΟΥΣΗΣ

11. Γεώργιος Κλεάνθους.

12. Ανδρέας Κωστούρης.

Τροφοδότης καταζητουμένων.

13. Παναής Κυρ. Κιαγιά.

Τροφοδότης καταζητουμένων.

14. Γιάννης Κ. Σαμαρά.

15. Χρίστος Γ. Μέσσιος.

16. Ανδρέας Χ'Πέτρου.

Μετέφερε με το αυτοκίνητο υλικά και καταζητούμενους.

17. Χρίστος Σολωμού.

Μέλος ομάδας κρούσης.

18. Στέλιος Χρυσάνθου.

Μέλος ομάδας κρούσης.

19. Κωστάκης Γιαννακού.

Μέλος ομάδας κρούσης.

20. Νικόλας Ν. Πουής.

Προσέφερε τις υπηρεσίες του στον Αγώνα μέσα από τις τάξεις της ΕΟΚΑ.

21. Πέτρος Γιαννουρής.

Δεσμοφύλακας. Προσέφερε τις υπηρεσίες του στον Αγώνα από τη θέση του δεσμοφύλακα στις Κεντρικές Φυλακές.

22. Χρίστος Ορφανίδης.

Μέλος ΕΟΚΑ.

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΠΕΚΑ

1. Ιωάννης Οικονομίδης

Προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην πατρίδα. Είχε την ευθύνη της διαφώτισης και υπήρξε ο ομαδάρχης της Π.Ε.Κ.Α.

2. Χρυσόστομος Σταύρου

3. Νικηφόρος Αργυρού

4. Χαράλαμπος Σολωμού

5. Αντώνης Κώστα Αντώνης

6. Ιάκωβος Χατζηνωστή-Μεττής

7. Μιχαήλ Κυριάκου

8. Ανδρέας Χατζηστυλλής

9. Δήμος Χατζηγεωργίου

10. Λούκας Χαραλάμπους Παρτέρης.

Προμήθευε με μπαρούτι την ΕΟΚΑ.

11. Σάββας Λούκα

Προμήθευε με μπαρούτι την ΕΟΚΑ.

12. Σολωμός Κλεάνθους

13. Χατζηνώστας Χατζηπέτρου

14. Σολωμής Μίκης

15. Πολύβιος Χατζηαθανάση

16. Ιωάννης Γεωργίου Ράπτης

17. Χατζηστυλλής Πρωτοπαπάς

18. Χατζηθεόδωρος Πρωτοπαπάς

19. Σοφοκλής Κ. Πασχάλης

20. Χριστόδουλος Χατζηπέτρου

21. Χριστόφορος Αργυρού
22. Μνάσων Στυλιανού
23. Κυριάκος Χατζηαθανάση
24. Τάκης Χατζησολωμού
25. Κλεάνθης Αντώνη

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΑΝΕ

1. Κυριάκος Πέτρου Πανάου: Ομαδάρχης
2. Ανδρέας Μιχαήλ
3. Γεώργιος Χρυσάνθου
4. Γεώργιος Χατζηπέτρου
5. Λάμπρος Νικηφόρου
6. Κώστας Λούκα Παρπέρη
7. Χριστάκης Σπύρου
8. Δαμιανός Ι. Αποστολίδης
9. Λούκας Μεσημέρης
10. Ανδρέας Φιλιώτης
11. Βασίλης Ηλία
12. Χαράλαμπος Ανδρέου Τσαγγάρης
13. Αθανάσης Χαραλάμπος

Τα μέλη της ΑΝΕ διένειμαν φυλλάδια, έγραφαν συνθήματα της ΕΟΚΑ στους τοίχους, παρακολουθούσαν τις κινήσεις των Άγγλων και λάμβαναν μέρος και σε άλλες αποστολές που τους ανέθετε η οργάνωση.

Γεώργιος Χρ. Ζάντης.

Αν και δεν ανήκε στις τάξεις της ΕΟΚΑ, εν τούτοις προσέφερε υπηρεσία στην πατρίδα, με την ασφαλή μεταφορά του Γεώργιου Κάρου στο χωριό Φιλιά, όταν απέδρασε από την Κοκκινοτριμιθιά. Έγινε αναφορά στο σχετικό κεφάλαιο.

ΜΕΛΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ.

1. Ελένη Ανδρέα Πέτρου

2. Σοφία Λοΐζου Χ'Σάββα

3. Ηλιού Νικόλα Πουή

4. Μηλού Ανδρέα Χ'Πέτρου

5. Ελένη Χριστοδούλου Χ'Πέτρου

6. Εριφύλη Κλεάνθους - Ανδρέου

7. Μαρούλα Χαρ. Αλουπού - Μηνά

8. Λουκία Γιάννη Χρ. Κουτσού

9. Μάρθα Χ'Δαμιανού - Σαμαρά

Φιλοξένησε στο σπίτι της καταζητούμενους και προσέφερε πολλές υπηρεσίες στην πατρίδα.

10. Ελένη Χ'Δαμιανού - Αποστολίδη

11. Θεοπίστη Κ. Πουή – Χ'Κώστα

Φιλοξένησε στο σπίτι της καταζητούμενους και προσέφερε πολλές υπηρεσίες στην πατρίδα.

12. Χαρίκλεια Κυριάκου Κώστα

Φιλοξένησε στο σπίτι της καταζητούμενους και προσέφερε πολλές υπηρεσίες στην πατρίδα.

13. Μηλού Κώστα Αλουπού

14. Μηλιά Τρύφωνος**15. Παναγιώτα Χ'Κώστα – Χ'Νικόλα**

Η γυναικεία οργάνωση βοήθησε πολύ στη διαφύτιση και στην παθητική αντίσταση. Διοργάνωνε τα μνημόσυνα των ηρώων και με τη δράση της εμπύχωνε το λαό να αγωνισθεί για την αποτίναξη του Αγγλικού ζυγού.

Σημαντική ήταν και η προσφορά της ΠΕΚΑ (Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα). Ήταν οι άνθρωποι που προπαγάνδιζαν εναντίον των Άγγλων και υπέρ των Κυπριακών προϊόντων. Σε πολλά χωριά οι κάτοικοι φορούσαν Κυπριακά ρούχα, τις γνωστές αλατιζιές, τις οποίες ύφαιναν καλές μαστόρισσες. Με αυτό τον τρόπο η συμμετοχή του λαού σε πολλά χωριά ήταν καθολική. Αξίζει να αναφερθεί εδώ και ο ρόλος των δικαστηρίων που δημιουργήθηκαν σε πολλά χωριά του Τομέα και τα οποία αναλάμβαναν να λύσουν τις διαφορές που δημιουργούνταν μεταξύ των κατοίκων των χωριών. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχανόταν συμφιλίωση και αποφευγόταν η προσφυγή στα Αγγλικά δικαστήρια. Το δικαστήριο στη Φιλιά αποτέλεσαν οι: Γιάννης Οικονομίδης, Νιζηφόρος Αργυρού, Λούκας Χαραλάμπους-Παυλέρης, Δήμος Χατζηγεωργίου και Χρυσόστομος Σταύρου.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΤΡΟΥ ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ

Ο ομαδάρχης του χωριού Φιλιά δίδει τη δική του μαρτυρία για τη δράση της ΕΟΚΑ στο χωριό του:

Το Νοέμβριο του 1954 είχα πάρει τη μικρή εφημερίδα "ΕΝΩΣΙΣ" (κυκλοφορούσε μυστικά) και διαβάζοντάς την μου δυνάμωσε τον προαιώνιό μας πόθο για ένωση με τη Μάνα Ελλάδα. Την πρώτη Απριλίου 1955, υπό την αρχηγία του θρυλικού λεβεντόγερου Διγενή, άρχισε ο Αγώνας για την απελευθέρωση της Κύπρου. Από το χωριό μας οι πρώτοι που είχαν επαφή με τα στελέχη της Λευκωσίας ήταν ο Γεώργιος Χατζηδαμανού και ο Ιωάννης Αποστολίδης. Με πλησίασε ο Αποστολίδης στο Θ.Ο.Ι. Φιλιάς, του οποίου ήμουν Γραμματέας,

και μου μίλησε για την Οργάνωση. Απάντησα θετικά στην πρότασή του και με έστειλε στη Λευκωσία όπου μου μίλησε ο Ανδρέας Παναγιώτου, χωριανός μου και συγγενής μου. Στη συνέχεια με παρέλαβε ο Γεώργιος Χατζηδαμιανού και με όρκισε. Εν τω μεταξύ είχαν ορκιστεί και οι: Τρύφωνας Γεωργίου, Ανδρέας Πέτρου, Λοΐζος Χατζησάββας και Παναγιώτης Μαυρίδης.

Αρχίσαμε με τη διανομή φυλλαδίων της ΕΟΚΑ και την εκπαίδευση στις χειροβομβίδες και στη χρήση των κνηγετικών όπλων, σ'ένα μεγάλο σπήλαιο μεταξύ Μάσσαρι-Φιλιάς. Έπειτα ο Τρύφωνας όρκισε και τον αδελφό μου Νικόλα. Τη 15η Οκτωβρίου 1955, ο Γεώργιος Χατζηδαμιανού είχε ρίψει χειροβομβίδα εναντίον δύο αστυνομικών στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού. Η ενέργεια απέτυχε. Για να αποφύγει τη σύλληψη, έφυγε προς την Αυλώνα μέσα από κρημνούς και καλαμιώνες και πληγώθηκε. Τελικά συνελήφθη και κρατήθηκε στα κρατητήρια Κοκκινοτριμιθιάς. Μετά από διαβήματα του κοινοτάρχη Κλεάνθη Αντωνίου και της κοινότητας, αφέθηκε ελεύθερος, ως προστάτης δύο ορφανών αδελφάδων, το τέλος Φεβρουαρίου 1956.

Την Κυριακή, 21 Ιανουαρίου 1956, είχε γίνει από την ΕΟΚΑ σε παγκύπρια κλίμακα η συλλογή των κνηγετικών όπλων. Με υπεύθυνο τον κοινοτάρχη Αυλώνας, Γρηγόρη Σολωμού, μέλη της Αυλώνας - Μασσάρων - Φιλιάς μάζεψαν τα όπλα των πιο πάνω χωριών. Στην Αυλώνα έστειλαν τον Ανδρέα Πέτρου Πανάου κι εμένα και πήραμε δύο όπλα. Ο ένας από τους κατόχους ήταν μέλος της ΕΟΚΑ και προσποιήθηκε ότι δεν γνώριζε τίποτα. Ο Γρηγόρης Σολωμού προσποιόταν τον Ελλαδίτη στα σπίτια που πήγαινε και προκαλούσε μεγάλη εντύπωση. Τα όπλα τα κρύψαμε προσωρινά στο χωράφι του Χαμπουρή, κοντά στο χωριό Φιλιά, γιατί ήταν φρεσκοκαλλιεργημένο. Αργότερα τα κρύψαμε μακριά από το χωριό στα χωράφια μου, στην τοποθεσία Παλιόμυλος.

Έπειτα άρχισαν οι ενέδρες. Οι: Λοΐζος Χατζησάββας, Ανδρέας Πέτρου Πανάου, Τρύφωνας Γεωργίου, όλοι από τη Φιλιά, και ο αείμνηστος Μιχαλάκης Σάββα από το Ακάκι έστησαν ενέδρα και έριξαν

χειροβομβίδες εναντίον Άγγλων στρατιωτών. Αρχές Μαρτίου 1956, οι Λοῖζος Χατζησάββα και Λοῖζος Χ. Τούμπα-Σαρρής, βγήκαν καταζητούμενοι με δική μου σύσταση προς τον Παπαφώτη Καλογήρου, εφημέριο της Φανερωμένης, με τον οποίον επικοινωνούσα μετά την εξορία του Παπασταύρου Παπαγαθαγγέλου. Είχα επαφές επίσης με τον Παναγιώτη Αριστείδου και την Ουρανία Κοκκίνου.

Η ΠΑΓΙΔΑ

Την 30η Μαΐου 1956 στις 2.30 π.μ. συνελήφθησαν οι Ανδρέας Πέτρου και Τρύφωνας Γεωργίου, μετά από παγίδα που τους έστησαν οι Άγγλοι. Συγκεκριμένα, Ελληνοκύπριοι προδότες, μεταξύ των οποίων και ο Κεραυνός, πήγαν στο σπίτι του Γρηγόρη Σολωμού στην Αυλώνα και υπό το μανδύα των αγωνιστών του είπαν ότι έπρεπε να πάρουν τα όπλα και μαζί με μέλη της οργάνωσης της περιοχής να πάνε στη Λευκωσία όπου θα διεξαγόταν δήθεν μάχη στην πλατεία Μεταξά. Ο Γρηγόρης Σολωμού έστειλε από την Αυλώνα το Γιάννη Μασώνο στη Φιλιά, για να παραλάβει τα όπλα. Ο Μασώνος πήγε στο σπίτι του Τρύφωνα Γεωργίου, ο οποίος στη συνέχεια τους οδήγησε στο σπίτι του Ανδρέα Πέτρου και μετά από διαταγμό πήραν τα όπλα από το ημιτελές σπίτι του Φερώνυμου που βρισκόταν κοντά στο σπίτι του Ανδρέα Πέτρου. Από εκεί πήγαν στο Μάσσαρι και πήραν τα όπλα από τον Ανδρέα Χριστοφή Παρπέρη. Εκεί τους συνέλαβαν οι Άγγλοι, οι οποίοι τους ακολουθούσαν χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Συνέλαβαν δηλαδή τον Ανδρέα Χρ. Παρπέρη, Τρύφωνα Γεωργίου, Ανδρέα Πέτρου και Γιάννη Μασώνο. Αργότερα πληροφορήθηκα ότι ο Μασώνος έψαχνε στην αρχή το σπίτι μου, αλλά επειδή δεν το έβρισκε, πήγε στον Τρύφωνα. Οι Τρύφωνας και Ανδρέας Πέτρου σκέφτηκαν να με ενημερώσουν πριν παραδώσουν τα όπλα, αλλά μετάνοιωσαν. Την επομένη με πληροφορήσε η σύζυγος του Ανδρέα Πέτρου, η Ελένη, για τα γεγονότα. Πήγαμε στην ημιτελή κατοικία όπου φυλάσσονταν τα όπλα, αλλά δυστυχώς δε βρήκαμε ούτε φυσίγγι. Τους συλληφθέντες τους οδήγησαν στην Ομορφίτα, όπου υπέστη-

σαν φριχτά βασανιστήρια. Οι τέσσερεις συλληφθέντες καταδικάστηκαν σε 15 χρόνια φυλάκιση. (Ήταν μια από τις μεγαλύτερες παγίδες στις οποίες έπεσαν μέλη της ΕΟΚΑ. Κι αυτό οφείλεται και στην απειρία στο συνωμοτικό αγώνα, αλλά και στις πανουργίες και δολιότητες των Άγγλων και των πληρωμένων προδοτών).

Πριν από τα πιο πάνω γεγονότα πήγαμε στο Ακάκι για να στήσουμε ενέδρα. Από εκεί περνούσε ο κύριος δρόμος Λευκωσίας Τροόδου. Στην πορεία μας από απροσεξία εκφυροσκορήσε το όπλο του Γιάννη Αποστολίδη. Ο υπεύθυνος Γρηγόρης Σολωμού έδωσε το σύνθημα να επιστρέψουμε στο χωριό, φοβούμενος μήπως γίναμε αντιληπτοί. Για δεύτερη φορά πήγαμε με το Νώνη Εγγράφου, κρυφτήκαμε στο νεκροταφείο του Ακακίου, που βρισκόταν κοντά στον κύριο δρόμο, αλλά δεν πέρασαν στρατιωτικά οχήματα. Την τρίτη φορά η ενέδρα στον ίδιο τόπο πέτυχε και κτυπήσαμε στρατιωτικό όχημα. Μετά τη σύλληψη του Τρύφωνα και του Ανδρέα άρχισαν να μπαίνουν στην οργάνωση και άλλα πρόσωπα. Ο Κυριάκος Κώστα Αντώνη που μας εξυπηρετούσε με το όχημά του μεταφέροντας καταζητούμενους και αλληλογραφία, ο Γεώργιος Κλεάνθους, ο Ανδρέας Κωστούρης, ο Παναής Κυριάκου Πανάου, ο Χρίστος Γ. Μίτσιου, ο Γιάννης Σαμαράς. Ομαδόρχης μας ήταν ο Γεώργιος Χατζηδαμιανού και Τομεάρχης ο Μιχαλάκης Ρωσσίδης.

Άρχισαν τότε να έρχονται καταζητούμενοι στο σπίτι του Χατζηδαμιανού που είχε κρησφύγετο. Την 11η Δεκεμβρίου είχαν έλθει στο σπίτι μου καταζητούμενοι και έγινε μεγάλο γλέντι (Νίκος Σαμπών-Νώνης-Ακης-Παρθένης-Μιχ. Ρωσσίδης-Σάββας Ροτσιδής). Την επομένη έφυγαν όλοι για τη Μύρτου με τη συνοδεία του Αποστολίδη και τη δική μου. Λίγες μέρες μετά ο τομεάρχης μας Μιχαλάκης Ρωσσίδης πήγε σε άλλη επαρχία και ανέλαβε ο Νώνης Εγγράφου. Επί εποχής του Νώνη οργάνωσαμε και το χωριό Κυριά. Ορκίσαμε τον ιερέα του χωριού Παπανδρέα Νικολάου και το Νικόλα Πίτσιλλο και αργότερα προστέθηκαν και άλλοι. Αργότερα, κατόπιν προδοσίας, έγινε μεγάλη έρευνα στο σπίτι του Χατζηδαμιανού. Συνέλαβαν την αδελφή του Μάρθα και την ανέκριναν για φιλοξενία καταζητουμένων στο σπίτι

της. Έδειξε μεγάλο ηρωισμό και την απέλυσαν. Ο ομαδόρχης μας Γεώργιος Χατζηδαμιανού έφυγε καταζητούμενος. Έπειτα ομαδόρχης έγινε ο Κυριάκος Κώστα Αντώνη. Ο Νώνης, ο Τομεάρχης, μετατέθηκε και τομεάρχης ανέλαβε ο Γιάννης Κασίνης.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ Α.Ν.Ε.

Κατόπιν διαταγής του τομεάρχη πλησίασα τον Κυριάκο Πέτρου Πανάου και τον όρκισα. Αυτός ανέλαβε να ορκίσει και τους υπόλοιπους δηλ. τον Ανδρέα Μιχαήλ, Γεώργιο Χρυσάνθου, Γεώργιο Χατζηπέτρου, Λάμπρο Νικηφόρου, Κώστα Λουκά, Χριστάκη Σπύρου, Δαμιανό Αποστολίδη. Τον Ιούνιο, περίπου, του 1958 ο Γιάννης Κασίνης, μαζί με ένα μέλος της οργάνωσης από την Πάνω Ζάδια, το Χαράλαμπε Χατζηχριστοδούλου, έκτισαν κρησφύγετο στο σπίτι μου, στο νέο ανάγειο. Μου είπαν και έβγαλα τα μάρμαρα, έβαλαν σανίδια, έκτισαν τοίχο μέσα στην κουζίνα, άνοιγμα ενός σανιδιού, με τρόπο που, όταν το σήκωναν από πάνω, να κατεβαίνουν οι καταζητούμενοι. Στο σπίτι μου ο τομεάρχης Γιάννης Κασίνης έμεινε αρκετές μέρες. Το κρησφύγετο αυτό το χαλάσαμε κατόπιν διαταγής του Τομεάρχη μετά τη σύλληψή τους. Κατά τον Αύγουστο του 1958 είχαμε στήσει ενέδρα έξω από το χωριό προς το δρόμο Δένειας-Λευκωσίας, στην τοποθεσία Παλιόμυλος, στα περβόλια του Γιάννη Χρυσάνθου, εναντίον επικουρικών αστυνομικών και Άγγλων. Επί τρεις μέρες από τις 8.00 π.μ. έως την 1.00 μ.μ. βρισκόμασταν συνεχώς στον τόπο της ενέδρας. Ανέλαβα να δώσω το σύνθημα, με άσπρο μανδήλι στο κεφάλι, όταν θα εμφανίζονταν οι Άγγλοι. Την τέταρτη μέρα, που δεν πήγαμε, πέρασαν οι επικουρικοί με τους Άγγλους. Στην ενέδρα ήταν 5-6 άτομα. Ο Γιάννης Κασίνης, ο Παυλάκης (Παναγιώτου) από τα Αγρίδια, ο Λουκής Κοντεμενιώτης, αστυνομικός, και άλλοι.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Όταν μια μέρα είχε έλθει στο χωριό ο τομεάρχης Γιάννης Κασίνης, εισηγήθηκα σ' αυτόν, αν μπορούσε, να γίνει και γυναικεία οργάνωση, με πρόσχημα την ίδρυση ΟΧΕΝεανίδων. Δεν πήρα απάντηση. Σε λίγες μέρες ο τομεάρχης ήλθε με λίγα θρησκευτικά βιβλία στα χέρια και μου ανέθεσε την ίδρυση ΟΧΕΝ (Ορθόδοξος Χριστιανική Ένωση Νεανίδων). Ίσως να ήταν προσχεδιασμένο. Ιδρύθηκε η ΟΧΕΝ και στεγάστηκε σ' ένα δωμάτιο του Λούκα του Παρπέρη, στο δρόμο κοντά στο σπίτι μου. Πρόεδρος της ήταν η Σοφία Γ. Τσιελεπή και μέλη της επιτροπής η Ελένη Ανδρέα, η Λοικία Παναή και άλλες.

Πράγματι τα μέλη αυτά αποτέλεσαν και τον πυρήνα της Γυναικείας οργάνωσης της ΕΟΚΑ. Μέλη ήταν οι: Ελένη Ανδρέα Π. Πανάου, Σοφία Λοϊζου, Ηλιού Ν. Πιπού, Μηλού Πέτρου Πανάου, σύζυγος Ανδρέα Χ' Πέτρου, Ελένη Χριστοδούλου Χατζηπέτρου, Εριφύλη Κλεάνθους, Μαρούλα Χ. Αλουπού, Λοικία Παναή Συριανοχωρίτη, Μάρθα Χατζηδαμιανού, Ελένη Γιαννή Αποστολίδη, Θεοπίστη Πέτρου Χατζηκώστα. Έπαιξαν όλες σπουδαίο ρόλο στον αγώνα. Διοργάνωναν στην εκκλησία μετά τη θεία Λειτουργία τα μνημόσυνα των ηρώων της ΕΟΚΑ, έψαλλαν, τραγουδούσαν και εξυμνούσαν τα κατορθώματά τους. Βοήθησαν επίσης πολύ στη διαφώτιση των κατοίκων για την παθητική αντίσταση. Προσπαθούσαν να τους πείσουν να μην αγοράζουν Αγγλικά προϊόντα και να φορούν ρούχα από αλατζιά, που ύφαιναν οι ίδιες οι γυναίκες. Στο χωριό έπεισαν μια πολύ καλή υφάντρα, την Ελένη Γ. Χατζηαθανάση ή Χηράτου όπως την έλεγαν, και ύφαινε στον αργαλειό ρούχα αλατζιένα.

Εκτός από τη γυναικεία οργάνωση υπήρχε, όπως και σε κάθε χωριό, η ΠΕΚΑ (Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα). Τα μέλη της ΠΕΚΑ διαφώτιζαν το λαό και έκαναν προπαγάνδα εναντίον των Αγγλων, αν π.χ. η Αγγλία μας έλεγε να μας κάνει δρόμους και να μας προσφέρει άλλες υπηρεσίες, απαντούσανε ότι εμείς θέλαμε την Ελευθερία μας. Υπεύθυνος ομαδάρχης της ΠΕΚΑ ήταν ο Γιάννης Οικονομίδης. Του έστελλαν το διαφωτιστικό υλικό και το διένεμε με

τέτοιο τρόπο, ώστε τα μέλη να μη γνωρίζονται μεταξύ τους. Στην ΠΕΚΑ ανήκε και η υπηρεσία «το δικαστικό σώμα», το οποίο επιλαμβανόταν των μικροδιαφορών μεταξύ των κατοίκων, ώστε να αποφεύγουν οι Έλληνες Κύπριοι να καταφεύγουν στα Αγγλικά δικαστήρια.

ΤΟ ΜΠΑΡΟΥΤΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

Η οργάνωση, εκτός από τα υλικά που χρησιμοποιούσε για την κατασκευή βομβών και ναρκών, χρησιμοποιούσε και πυρίτιδα, η οποία εχρησιμοποιείτο για την εξόρυξη λίθων. Οι άνθρωποι που εργάζονταν σ'αυτές τις δουλειές, οι πετροκόποι, προμήθευαν την ΕΟΚΑ με το μπαρούτι. Πετροκόποι στη Φιλιά ήταν ο Λούκας ο Παρπέρης και ο Σάββας Λουκά. Μου έδιναν το μπαρούτι και, αν δεν μπορούσα να το στείλω αμέσως, το έκρυβα έξω από το χωριό στο χωράφι μου. Σε μια συγκεκριμένη περίπτωση μάλιστα σάβηκα από θάναμα, όπως θα φανεί παρακάτω:

Μια νύκτα μου ζήτησαν να στείλω το μπαρούτι και ξεκίνησα να πάω να το φέρω. Πήγαινα από ένα δρόμο πάντοτε και επέστρεφα από άλλον φορτωμένος το «πολύτιμο φορτίο». Τη νύκτα εκείνη φορτωμένος, αποφάσισα να αλλάξω το δρόμο της επιστροφής. Ενώ πήγαινα, άδειος, είδα κινήσεις και νόμισα ότι ήταν γαϊδούρι δεμένο για να τρώγει χορτάρι στο αυλάκι. Προχωρούσα και ξαφνικά παρουσιάστηκαν μπροστά μου Άγγλοι στρατιώτες ζητώντας την ταυτότητά μου με τα λόγια: Ππάς-ππας (πάσο). Έψαξα και δεν την κρατούσα, οπότε τους λέγω είναι σπίτι. Με διάταξαν να πάω να τη φέρω. Στο δρόμο σκεφτόμουν αν έπρεπε να επιστρέψω ή όχι. Φοβήθηκα μήπως επιβάλουν κέρφιο (κατ'οίκον περιορισμό) και επέστρεψα στον ίδιο τόπο, αλλά δεν τους βρήκα. Όπως φαίνεται, φοβήθηκαν μήπως τους στήσουμε ενέδρα και εξαφανίστηκαν. Με λίγα λόγια, αν εκείνο το βράδυ δεν άλλαξα δρομολόγιο, θα έπεφτα πάνω στους Άγγλους φορτωμένος με μπαρούτι και θα με φόνευαν.

ΦΕΥΓΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Από το Ιανουάριο του 1958 είχα αναλάβει ομαδάρχη του χωριού. Το Μάρτιο μου έγραψε ο θείος μου από την Αμερική να πάω κοντά του να τον βοηθήσω. Δεν του απάντησα. Το Σεπτέμβριο μου ξανάγραψε και επέμενε να πάω μια και γνώριζα την Αγγλική γλώσσα, αφού είχα τελειώσει τη Σχολή Σαμουήλ. Δεν ήξερα τι έπρεπε να κάνω. Έπρεπε να συμβουλευτώ τον τομεάρχη μου και μετά να αποφασίσω. Πληροφορήθηκα ότι ο τομεάρχης έμενε στην Πάνω Ζιάδια στο σπίτι του Νικόλαου Γιάγκου. Όταν έφθασα στο σπίτι και ρώτησα τον Νικόλη, αρνήθηκε ότι βρισκόταν εκεί ο Τομεάρχης. Ήταν πολύ εχέμυθος. Μου είπε να γράψω επιστολή και την επόμενη μέρα έχω απάντηση. Πράγματι έγραψα και εξήγησα τους λόγους που ήθελα να πάω στην Αμερική. Την έστειλα με τον Ανδρέα Κ. Πρωτοπαπά από την Κατωκοπιά. Μου απάντησε με τα πιο κάτω λόγια: «Αγαπητέ μου, να πας στο καλό με τη βοήθεια του Θεού και μακάρι να τελειώσει το θέμα μας και δε χάθηκε ο κόσμος για 6 μήνες απουσίας σου». Θα πήγαινα ως επισκέπτης για έξι μήνες σύμφωνα με το νόμο.

Έφυγα για την Αμερική την 1η Οκτωβρίου 1958. Τη 19η Οκτωβρίου πήρα μίαν επιστολή από το γαμβρό μου Χατζηνικόλα Χατζηστυλλή. Με πληροφορούσε για τα θλιβερά γεγονότα και τη σύλληψη του τομεάρχη μου και του αδελφού μου Νικόλα. Αργότερα πληροφορήθηκα ότι, όταν συνέλαβαν τον Τομεάρχη μας, τον έφεραν στο χωριό στο σπίτι μου, για να βρουν τον Κασίνη. Στην πάχνη των ζώων μέσα στα άχυρα έκρυψε διάφορα ενοχοποιητικά και 45 λίρες. Ανέβηκαν στο ανάγι και έψαχναν να βρουν τον Κασίνη. Τον συνέλαβαν για «Ανδρέα Αγγελίδη». Δε βρήκαν τον Κασίνη και πέρασαν στη διπλανή αυλή του πατέρα μου και βρήκαν τον αδελφό μου Νικόλα. Τον ξυλοκόπησαν άγρια και τελικά τον πήραν στη Λεύκα και τον κράτησαν για 19 μέρες. Στη συνέχεια τον αφήσαν ελεύθερο.

Το Φεβρουάριο του 1959 έγιναν οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και όταν άκουσα ότι απέκλειαν την Ένωση, διαμαρτυρήθηκα με διά-

φορους τρόπους. Τον Ιούνιο του 1959 ο θείος μου με έστειλε στην Κύπρο και παρέμεινα μέχρι τέλος πιστός στον όρκο που έδωσα για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα».

Παρέθεσα αυτούσια την αναφορά του ομαδάρχη Πέτρου Χατζηκώστα για τη δράση του χωριού Φιλιά, γιατί αυτή αντικατοπτρίζει τη δράση και τη ζωή των αγωνιστών όχι μόνο της Φιλιάς αλλά και των άλλων χωριών με «βίο παράλληλο».